

תכנון רעיוני (מייזליץ-כסיף רויטמן אדריכלים)

מתוך עיר הנחלים - השער הדרומי

עיר הנחלים - השער הדרומי

משולחן השרטוט: אינטגרציה ופיתוח החלופה הנבחרת

בעוד המלחמה נמשכת, וחוסר הוודאות לגבי מועד ואופן חזרת תושבי קריית שמונה לעירם רב, התכנון של עיר הנחלים - השער הדרומי נמשך, מתוך ניסיון לאחוז בתהליך צופה פני עתיד, בו יש חזון לשיקום העיר ותושביה, ובו הנחלים והטבע העירוני בעלי תפקיד ומשמעות רבים. זהו תהליך שנושא עמו הבהובים של תקווה, ולכן למרות שלעיתים נדמה שאינו קשור למציאות החיים הנוכחית, כל השותפים לו נרתמים ושמחים להיות חלק ממנו ולחלום על עתיד טוב יותר.

שירי קלעי-אמסטר

אדריכלית הפרויקט [מייזליץ-כסיף-רויטמן אדריכלות]

מרים בן שלום

מנהלת הפרויקט

ביולוגי וניטור הצומח שנערכו במרחב, נפגשו אנשי הצוות ההידרו-אקו-מורפולוגי, שעוסקים בתחומי הידרולוגיה, הידראוליקה, גאומורפולוגיה, איכות מים ואקולוגיה של בתי גידול לחים ושל צומח. על גבי מפה גדולה שטח התוכנית חולק לתתי-אזורים לצורך הדיון האינטגרטיבי. עבור כל תת-אזור, כל אחד מאנשי הצוות שטח את הידע שברשותו, לפי הסדר שבו תפקודי הנחל הטבעיים בנוי: ראשית - המים, ההידרולוגיה; משטר הזרימה, מקורות המים ומצבם, זרימות הבסיס והזרימות השיטפוניות. שנית - ההידראוליקה: פשטי הצפה, אזורי הצפה, מבנה הנחל והתערבות אנושית. שלישית - הגיאומורפולוגיה: משטר הסחף והמצב הקיים ביחס למצב הטבעי. רביעית - איכות המים, המתבטאת במגוון מדדים וחומרים במים. וחמישית לבסוף - המצב האקולוגי: מצב הצמחים ובעלי

בחודשים שחלפו מאז גיבש צוות התכנון, בשיתוף הקהילות ובעלי העניין השונים, את חזון הפרויקט, מטרתיו ועקרונות התכנון, תוך בחינת חלופות תכנון רעיוניות שנועדו לדמיין את הפוטנציאל של הנחל כמרחב המרחב, התכנס צוות התכנון לחשיבה אינטגרטיבית על מרחב הפרויקט - אותו שלב חמקמק אך קריטי למעשה התכנוני, שבו בעלי המקצוע השונים נפגשים ופורשים יחד את המידע, הידע והתובנות שאספו בתחומים השונים בתהליכי חקר ולמידה מתמשכים. שכבה אחר שכבה הידע מונח במרחב של המפגש בין אנשי המקצוע, שאלות צפות בחלל, הדיון מתעורר וכמו באלכימיה מתגלות תובנות חדשות, משותפות, שלא היו שם קודם בצורה ברורה כל כך, והן תוצר של השיח המשותף ולא של היחידים. לאחר השלמת איסוף וניתוח תוצאות הסקר ההידרו-

מתוך עיר הנחלים - השער הדרומי

תכנון רעיוני (מייזליץ-כסיף רויטמן אדריכלים)

דינמי ומאפשר? איך נוכל לשמר את רוח המקום הייחודית אך גם להעשיר אותה? כיצד נוכל לייצר מקום שהוא יפה כל כך עד שהוא מרחיב את הלב ומחיה את הנפש, מקום שהוא מרפא?

וכמו במלאכת רקמה עדינה, האורגת יחד שלל סיפורי מורשת, הווי מקומי עשיר, מגוון של מינים, ונכסי טבע ונוף ייחודיים, גובש הסיפור החדש לפרויקט השער הדרומי - הוא השער לנחל עין זהב ולאורך פלגי המים - כמרחב חווייתי וייחודי אשר יחבר בין טבע לעיר, ויציע פעילויות חינוך, קהילה ותיירות המפגישות בין מערכות אקולוגיות של מים, נחלים, עצים ואנשים.

כחלק מהסיפור החדש של המקום, הפרויקט יושב בין מספר מרכיבי מפתח: בראשם, נחל עין זהב כמרחב של אדם ומים בעיר, אשר יהווה מוקד להתנסות ולמידה חווייתית ומחקרית על נחלים ומערכות אקולוגיות רטובות, כחולות וירוקות. לצד זאת, בפארק קק"ל, בהיותו מרחב טבע עירוני בקנה מידה שאין שני לו באזור, יוקם מרכז עצים ויערנות אשר יציג ויטפח את תחום הידע ההיסטורי והעכשווי של העצים והיערנות בישראל, תוך יצירת חיבור מגוון של הקהילה והמבקרים עם העצים והצומח המקומי. המרחב ישמש בית למוקדי חינוך טבע קהילתי, לטובת יישום שיטות חינוך וטיפול מגוונות בממשק עם הטבע והמים, כחלק אינטגרלי ממערכת החינוך של קריית שמונה ושל היישובים באזור. לטובת פיתוח הכלכלה המקומית, הפרויקט ייצר חממה וכר פורה ליוזמות מתחום הפודטק, הקוליניריה והמזון, תוך שילוב בין טכנולוגיות חדשות, לצד החייאת תוצרת מקומית ומסורתית. כל זאת תוך טיפוח קריית שמונה כמרכז תרבות ויוזמות אזורי ייחודי המשלב בין תיירות, בילוי ויצירה באזור התעשייה המתחדש על שפת נחל עין זהב.

וכחלק מהמתודולוגיה התכנונית, המשלבת בין ראייה רחבה לפעולות מגוונות שיעצבו את חווית המקום בטווח המידי, שוקד כעת צוות התכנון על פיתוח תוכנית הפעולה האופרטיבית, אשר תאפשר להפוך את החלום למציאות ולייצר את החיבור המיוחל והמרפא בין הנחל לבין העיר.

החיים במערכת. כל אלה מהווים את חמשת תפקודי הנחל הטבעיים, והם הבסיס לקיום מערכת אקולוגית נחלית בריאה, מאוזנת ומתפקדת. תהליך זה בוצע מתוך תפיסה שהוא מהווה את התשתית לתהליך התכנוני שיישען עליו וכך ישמר את ערכי הטבע והתהליכים הטבעיים, תוך מיקסום הפוטנציאל לשירותי מערכת נוספים והנאה אנושית מהמרחב.

לאחר הצגת המידע בכל התחומים, עלו וצפו שאלות לגבי כל תת אזור: מה מהות התפקוד הטבעי שלו? איזה מן בית גידול קיים כאן או נכון שיתקיים כאן - כזה שיוכל לתפקד לאורך זמן באופן טבעי ודינמי וללא צורך בתחזוקה אינטנסיבית ומתמדת? אילו ערכי טבע ראויים לשימור כאן? מדוע נדרשת התערבות? איזו התערבות נדרשת? האם יש מספר חלופות? מה הסיבה לבחור חלופה אחת ולא אחרת? מתוך הדיון המשותף בכל השאלות האלה צפו ועלו תשובות, שבקבוצותיהן, כמו במשחק או תמונה אינטראקטיבית, תתי האזורים זזו, השתנו והפכו משרטוט למשהו חי, כאשר כל תת אזור חדש מייצג מערכת הידרו-אקולוגית עם תפקוד, מאפיינים וערכים משלה. כך נוצרו הבריכה הצפונית-מזרחית בדגם פזרות, הבריכה הדרומית-מזרחית הפתוחה, בריכת החורף ומערכת טיהור מי הנגר מכביש 90, השקע הלה, אזור האלות האטלנטיות, אזור יובשני צפוני, מרחב עינות חלאסה ועוד. התהליך אפשר לצוות לכתוב שורת המלצות אינטגרטיביות לכל אחד מתתי האזורים החדשים הללו, ולהעביר אותן לצוות התכנון האדריכלי, על מנת שיפגיש בין החלומות שהוצפו, הפרוגרמות שהוצעו והקווים ששורטטו, לבין רצונות וצרכי הטבע. וכעת, צוות התכנון האדריכלי העלה והציף שאלות נוספות: כיצד ניתן לייצר מקום שהוא מסקרן, נעים, מושך, מזמין ומארח? מקום שהוא אהוב וטוב לכל משתמשיו? ומי הם בעצם הצרכנים שלו - הקהילות השונות אשר חיות בעיר לצד הנחל? בעלי העניין והיזמים במרחב? ומה לגבי הצמחים, בעלי החיים ומאכלסי המים? כיצד נוכל לייצר מקום בו מתקיימת מערכת יחסים חדשה בין האדם לבין הטבע? איזה תפקוד יהיה נכון ומדויק לכל תת-אזור אך גם